

Mera om ekonomiska mirakelperioder

Sven Rydenfelt fortsätter diskussionen om ekonomiska mirakelperioder. Han är överens med Bo Gustafsson vad gäller statens roll som skapare av infrastruktur etc. Men om staten går in direkt på marknaden och söker påverka den fria prisbildningen, elimineras förutsättningarna för snabb ekonomisk utveckling. □

I min artikel i Ekonomisk Debatt 5/78 [Rydenfelt 1978] hävdade jag, att ekonomisk frihet – marknadsekonomi – förlöste och frigjorde de krafter och energier hos företagarna, som manifesterade sig i ett antal skildrade ekonomiska mirakelperioder.

Det är begripligt att professorn i ekonomisk historia *Bo Gustafsson* (BG) utifrån sina ideologiska utgångspunkter mobiliserat krafter och energi för att skjuta sönder mina teser [Gustafsson 1979]. Av utrymmesskäl kan jag inte ta upp mer än ett fåtal punkter i hans långa inlägg (som är längre än min inledande artikel).

Först ett par ord om företagande som en skapande verksamhet. Enligt fransmannen *Servan-Schreiber* är det en konsternas konst, därför att det innebär ledning och samordning av mänskligt skapande. Vetenskapen om skapandets villkor – kreativitetsforskningen – har efter andra världskriget utvecklats som aldrig förr. En slutsats tycks alla överens om: frihet är skapandets livsluft, och alla frihetsinskränkningar, direktiv, krav och påtryckningar hämmar skapandet. En fascinerande skildring av det mänskliga skapandets villkor och mirakler ger *Arthur Koestler* i sin stora bok om skapelsetakten [1964]. Som synes stämmer dessa erfarenheter om skapandets villkor med mina teser.

Miraklet i England

När det gäller den industriella revolutionen i England i slutet av 1700-talet, bestrider emellertid BG helt min tes om "korrelation mellan snabb ekonomisk tillväxt och avsaknad av statliga regleringar".

Detta bestridande är märkligt. Är det inte allom bekant, att den industriella revolutionen i land efter land utlöses, allteftersom skräväsendets och merkantilismens tvångs- och regleringsekonomi elimineras? Revolutionen börjar i England, eftersom tvångshushållningen där först vittrar sönder. I tex Sverige kommer förlösningen inte förrän efter näringsfrihetsreformerna 1846 och 1864.

Just som jag ska skriva detta svar, får jag i min hand en utskrift av ett föredrag hållet i USA av den engelske historikern *Paul Johnson* [1978], tidigare under ett antal år redaktör för den berömda engelska vänstertidskriften *The New Statesman*. Jag citerar:

"Industrial capitalism, or rather the free enterprise economy, and Big Government, are natural and probably irreconcilable enemies. It is no accident that the industrial revolution took place in late 18th century England. It was a period of minimum government. Of all the periods of English history, indeed of European history, it was the time when government was least conspicuous and active."

I min artikel hävdade jag, att den ekonomiska friheten utlöste inte endast den industriella revolutionen i slutet av 1700-talet, utan också en galopperande expansion, som efter några decennier successivt bromsades upp av ett växande antal statliga regleringar. Denna uppbromsning bestrids av BG, som med stöd av Kuznets-siffror påstår att tillväxttakten tvärtom varit högre under den senare perioden – 1,2 resp 1,4 procent per år.

Låt mig först säga, att jag vid läsningen av BG:s artikel frapperades av hans okritiska tro på BNP-siffror, ett i många

avseenden bräckligt material. Ett ytterligare citat från *Paul Johnson* [1978] ger en helt annan bild:

"Even by the first half of the 18th century, however, it was rare for even the most advanced economies, those of England and Holland, to achieve one per cent growth in any year . . . By the beginning of the 1780s, in England, an unprecedented annual growth rate of two per cent had been achieved. During that decade, the two per cent was raised to four per cent. This was the great historic 'lift off', and a four per cent annual compound growth rate was sustained for the next 50 years, on average."

Miraklet i USA

Även här söker BG med hjälp av BNP-siffror visa att tillväxttakten i USA under perioden 1783–1914 egentligen inte var så märkvärdig, siffror som kommer honom att ställa frågan: "Men vari ligger undret?"

Är det inte märkligt? Här sitter en professor i ekonomisk historia och gnetar så närsynt med siffror, att de hindrar honom att se världshistoriens mest uppenbara ekonomiska mirakel.

Under de tvåhundra åren 1775–1975 växte befolkningen i USA till ett antal 85 gånger (siffran i min första artikel felaktig) den vid skedets början, medan den samtidigt i England ökade 6, i Sverige 4 och i Frankrike 2 gånger.

Det fantastiska och otroliga är inte, att hög nativitet och en länge ohindrad immigration åstadkom en befolkningsexplosion utan motstycke i historien, utan att ett från bojor och band befriat privat näringsliv inte bara förmådde skapa jobb åt alla dessa människor, utan jobb med världens högsta löner och välstånd. En styrkedemonstration som visar vilka krafter en verklig ekonomisk frihet kan lösgöra och utveckla. Till bilden hör, att en nybyggarstat med från början 2,5 miljoner invånare under nämnda period utvecklades till världens rikaste och mäktigaste stat. Medan tidigare världsmakten England akterseglades.

Stat och infrastruktur

Så märkligt det än kan låta, är jag helt överens med BG, när det gäller att betona vikten av statens roll som skapare av infrastruktur, lag och ordning och andra förutsättningar för en snabb ekonomisk tillväxt. Detta har jag framhållit i min bok om Japan [1978], där jag hävdade att de ekonomiska undren vilar på fyra pelare, av vilka det goda samarbetet mellan stat och näringsliv är en.

Särskilt starkt upplevde jag detta vid mitt besök i Singapore nyligen. Regimen har där energiskt gått in för att bygga upp en god infrastruktur men har därutöver byggt bostäder i sådan utsträckning, att 60 procent av befolkningen i dag bor i statsbyggda lägenheter. Nämnas bör dock, att bostäderna byggts av privata företag och att hyresgästerna erbjuds att köpa sina lägenheter (40 procent har gjort det).

Både i Japan och i de fyra mirakelländerna i Fjärran östern – Singapore, Hongkong, Taiwan och Sydkorea – spelar staten en synnerligen aktiv roll, men en roll som hela tiden är inriktad på att skapa och bevara en god jordmån för en fungerande marknadshushållning.

Balansen mellan de båda parterna på marknaden – arbets- såväl som varumarknaden – rubbas helt, om staten lägger sin oerhörda tyngd i köparens eller säljarens vågskål. Den mest centrala mekanismen i en marknad är den fria prisbildningen med dess fundamentala allokeringseffekt, en finstämd balansregulator som sätts ur spel av såväl statliga priskontroller som av statliga subventioner.

Stat, skatter och regleringar

När BG pekar på att England under industriella revolutionen belastades av ett skattetryck betydligt hårdare än det i Frankrike, är detta ingenting jag finner anmärkningsvärt. Ett systematiskt studium av ekonomiska mirakelperioder ger nämligen vid handen, att en beskattning inom rimliga gränser inte skadar företagsamheten tillnärmelsevis så mycket som ett statligt regleringssystem.

I tex Singapore betalar företagen till

staten en 30-procentig löneskatt, och att det formellt heter att löntagarna svarar för hälften, ändrar inte det faktum att den fungerar som en företagsskatt. Vartill kommer en bolagsskatt på vinsterna.

Eftersom staten i övrigt låter de ömtåliga marknadsmekanismerna fungera fritt, har Singapore blivit något av ett paradiset för privat näringsliv och lockat till sig sådana massor av multinationella företag – även svenska – att resultatet blivit en galopperande expansion med få motstycken i världen.

Och ingen kan påstå att Singapores befolkning i denna utveckling blivit lottlös. Endast Japan har i Asien av i dag högre levnadsstandard. Bostads- och utbildningsstandarden har ökat mest av allt, och talande nog har spädbarnsdödligheten sjunkit från 3,6 procent 1959 till 1,2 procent 1978. Kvinnornas ställning har revolutionerats, och deras andel av de förvärvsarbetande ökat från 15 procent 1965 till 40 procent 1978. Och invasionen har ingalunda gått enbart till de traditionella låglöneyrkena. Av nyexaminerade läkare och jurister har under senare år hälften varit kvinnor, och överallt finner man kvinnor på ansvarsfulla poster.

Den "paralysie générale" som under 1970-talet drabbat västvärldens industri-

länder är ett resultat av dels en skatteut-sugning, dels en central reglering av företagen som överträffar till och med den under skräväsandets och merkantilismens dagar. En aktuell och penetrerande analys av situationen i sex av dessa länder, bland dem Sverige, ges i en engelsk bok av *Rose och Peters* [1979]. Ingen av nuvarande politiska partier tycks kunna stoppa en utveckling mot högre och högre skatter, fler och fler regleringar, dvs en utveckling som stryper arbetsvilja, initiativ och investeringar, och obönhörligt leder till bankrott. På denna väg mot katastrofen har Sverige enligt författarna ledningen.

Fil dr *Sven Rydenfelt*
Lund

Referenser

- Gustafsson, B., [1979] "Missvisande om mirakelperioder" *Ekonomisk Debatt* årg 7, nr 2
 Johnson, P., [1978] "Has Capitalism a Future?", *The Bank Credit Analyst*, Sept, USA
 Koestler, A., [1964], *The Act of Creation*, London
 Rose, R. & Peters, G., [1979], *Can Government Go Bankrupt?*, London
 Rydenfelt, S., [1978], *Japan. Vad kan vi lära av arbetsglädjens och produktionsundrens land?*, Stockholm
 – [1978], "Ekonomiska mirakelperioder", *Ekonomisk Debatt* årg 6, nr 5